

Ўзбекистан Республикасы

Жоқары хэм орта арнаўлы билимлендириў министрлиги

Әжинияз атындағы

Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институты

**«Математика хэм информатиканы
оқытыўдың әхмийетли мәселелери»
атамасындағы**

**Республикалық илимий теориялық
конференция**

МАТЕРИАЛЛАРЫ

18-19 декабрь 2019 жыл

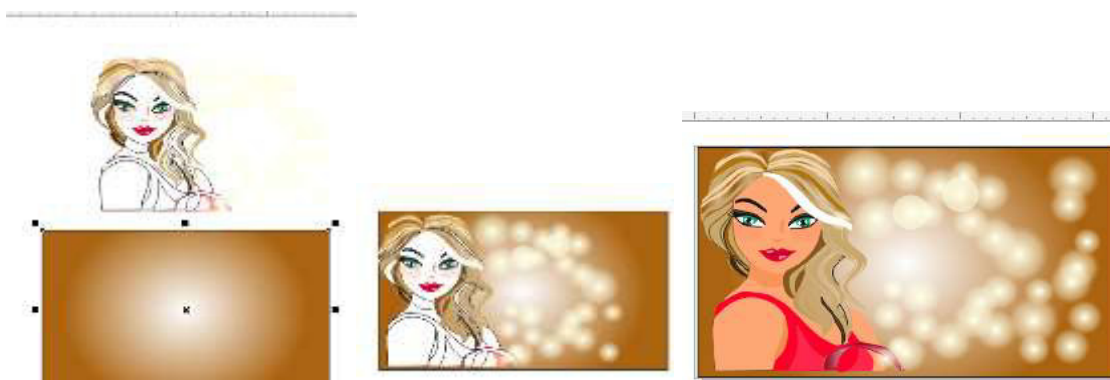
Нөкис — 2019

 -Obiektler payda etiw -Mashtab -Tórtmúyeshlik sızıw

 -Tekst kiritiw -Saya túsiriw -pipetka(reñ beriw)

 -Interval zalivka. Bul arqalı formalarğa bir türdegi reñler beriwde, hár túrli kórinistegi tayar naqıslar yaki paydalanıwshı jaratqan naqıslar beriwde hám teksturalar berip paydalanıw múmkin.

Web sayt-Ulıwmalıq órmekshi torı málim informatsiya tabıw múmkin bolğan hám URL menen belgilenetuğın virtual orın.

Juwmaqlap aytqanda bannerler jaratıwda CorelDraw X7 programması múmkinshiliklerinen paydalanıw júdá qolaylı bolıp tabıladı.

Ádebiyatlar

1. M. Aripov, B. Begalov, U. Begimqulov, M. Mamarajabov "Axborot texnologiyalar" Toshkent- "Noshir"-2009
2. М. Бурлаков "Corel Draw 12" Москва 2004 й
3. Corel Draw dasturining ma'lumotlar bazasi

MA`LUMOTLAR UZATISH QURILMALARINING ISHONCHLILIK KO`RSATKICHLARINI HISOBLASH

¹Alaminov M., ²Auezova R.

Ajiniyoz nomidagi NDPI dotsenti

Ajiniyoz nomidagi NDPI assistenti

Foydalanuvchilarga telekommunikatsion tarmoqlar orqali o'z vaqtida, sifatli aloqa xizmatlarini etkazib berishda tarmoqni ishonchli ishlashi muhim o'rin tutadi. Tarmoqning ishonchli ishlashi bu tarmoq tarkibiga kiruvchi tarmoq tugunlarining, tarmoq elementlarining ishonchlilik ko'rsatkichlariga bog'liq. Ayniqsa hozirgi kunga kelib ovoz, matn, tasvir ko'rinishidagi axborotni bitta transport tarmog'i orqali uzatilayotgan ekan, bu ishonchlilik ko'rsatkichlarining yuqori bo'lishiga katta talab qo'yiladi. Ishonchlilik ko'rsatkichlarini sanab o'tamiz:

- tayyorlilik koeffitsienti;
- faol ishchanlik vaqti;
- tuzatish vaqti.

Tayyorlik koeffitsienti - bu tizimni, qurilmani, apparaturani qandaydir t vaqt davomida buzilmasdan ishlab turish ehtimolligini ko'rsatadi. Bu ko'rsatkich **Kt**-ko'rinishida belgilanadi.

Faol ishchanlik vaqti - bu qurilmani birinchi buzulishga bo'lgan yoki ikki buzulish, ishdan chiqishi o'rtasidagi vaqt. Bu ko'rsatkich esa **To** - ko'rinishida belgilanadi.

Tuzatish vaqti - bu tizimda, qurilmada, apparaturada nosozlik sodir bo'lganda qayta tiklash uchun sarflanadigan vaqt. Ishonchlilikni ushbu parametri **Tt** ko'rinishida belgilanadi. Tuzatish vaqti quyidagi vaqtlarning yig'indisidan tashkil topadi:

$$\mathbf{Tt = t\ nazorat + t\ qidirish + t\ tuzatish + t\ tuz.naz; (1)}$$

Bu yerda:

- t nazorat - tizimni, qurilmani faol ishlaydigan, yoki nosoz ekanligini aniqlash uchun sarflanadigan vaqt;
 - t qidirish - nosozlik sababini qidirish, aniqlash uchun sarflanadigan vaqt;
 - t tuzatish - nosoz elementni bilgan xolda uni tuzatish uchun sarflanadigan vaqt;
 - t tuz.naz - tizimni, qurilmani, apparaturani nosozligi bartaraf qilingandan so'ng uni yana bir bor nazorat qilish uchun sarflanadigan vaqt;
- Yuqorida sanab o'tilgan ishonchlilikni eng asosiy parametrlari bir-biri bilan quyidagicha bog'langan:

(2)

$$\mathbf{K_T = \frac{1}{1+T_T / T_o}}$$

Agar formulani yana ixchamlashtirilsa quyidagi ko'rinishga keladi:

$$\mathbf{K_T = \frac{T_o}{T_o + T_T} \quad (3)}$$

Yuqorida keltirilgan (2) va (3) formulalardan ko'rinib turibdiki tizimning, qurilmaning ishonchlilik ko'rsatkichlaridan biri hisoblanish tayyorlik koeffitsienti (**Kt**) faol ishlaganlik vaqtiga to'g'ri va tuzatish vaqtiga teskari propotsional bo'lgan kattalik hisoblanadi. Demak, **Kt** ni oshirish uchun nosozlikni tuzatish uchun sarflanadigan vaqti kamaytirish kerak bo'ladi.

Ma'lumki, nosozlikni bartaraf qilish uchun sarflanadigan vaqt bir qancha vaqtlarning formula (1) yig'indisidan tashkil topgan edi. Tuzatish vaqtini oshib ketishiga sanab o'tilgan vaqtlar ichida qidirish vaqtini, nosoz elementni qidirish uchun, boshqacha qilib aytganda qurilmani nosoz elementini aniqlash maqsadida unga diagnostika vaqtini ortib ketishi sabab ekan. Statistik ma'lumotlarga ko'ra umumiy tuzatish vaqtining 70-80 % faqat qidirish uchun sarflanar ekan:

t_{OBN} - nosozlikni topishgacha bo'lgan vaqt;

t_{TOP} - nosozlikni qayd qilish vaqti;

$t_{NA} = t_{TOP} + t_{IND}$ - nosozlikni aniqlash vaqti;

t_{TAYR} - sozlashga tayyorgarlik ko'rish vaqti;

t_{NQ} - nosozlikni qidirish vaqti;

t_A - nosoz elementni almashtirish vaqti;

t_K - nazorat vaqti;

$t_{BQ} = t_A + t_N$ - nosozlikni bartaraf qilish vaqti;

agar $t_{TAYR} = 0$ bo'lsa, unda $T_T = t_{NA} + t_{NQ} + t_{BQ}$.

Adabiyotlar

1. Виктор Олифер, Наталия Олифер. Компьютерные сети. Принципы, технологии, протоколы. Учебник. Издательство ПИТЕР 2016 г. 992 с.
2. Alaminov M.X., Utemuratov T.R. Kompyuter tarmaqlari.-T.: "Fan va texnologiya", 2018, 164 b.

TA'LIM JARAYONIDA MS EXCEL DASTURI IMKONIYATLARIDAN FOYDALANISH

O.Q. Zaripov¹, G.S. Joldasova²

¹*Ajiniyoz nomidagi NDPI assistent o'qituvchisi*

²*Ajiniyoz nomidagi NDPI 2^B – kurs talabasi*

Microsoft Office dasturlaridan ta'lim jarayonida foydalanish va ularni amaliyotga tadbiq qilish ta'lim sifatini qisman bo'lsada oshishiga olib keladi. Shu o'rinda Ms Excel dasturi imkoniyatlarini ko'rib o'tsak. Foydalanuvchi tomonidan bitta ishni qayta-qayta takrorlash lozim bo'lsa, u holda bu ishni bitirishni tezroq yo'li, bu Ms Excelda makroslardan foydalanishdir. Makros - office dasturlarini tarkibida ishlovchi, hamda foydalanuvchi bajarishi mumkin bo'lgan ishni avtomatlashtirib beruvchi buyruqlar to'plami hisoblanadi.

Makrosdagi buyruqlar VBA (Visual Basic for Applications) dasturlash tilida yoziladi. Makros yaratishni ikki xil usuli mavjud. Birinchi usulida makros yaratish uchun: **"Разработчик"** (Yaratuvchi) bo'limidan **"Запись макроса"** (Makrosni yozish) tugmasini bosishimiz bilan makros Ms Excelda bajarayotgan ishlarni yozib olishni boshlaydi. Misol uchun, sichqonchani qayerga bossak, kataklar bilan qanday ishlarni amalga oshirsak va shu kabi bajaradigan ishlarni VBA dasturlash tilidagi buyruqlar ko'rinishiga o'girib yozib oladi. Ikkinchi usulida esa VBA dasturlash tilidagi buyruqlarni o'zimiz kiritib makros tuzamiz. Makrosni yozib olib ishlatish jarayonida biron-bir joyini o'zgartirmoqchi bo'lsak, u holda VBA dasturlash tilini bilishingiz kerak bo'ladi. Makros yozib olishni yana bir afzalligi, biron-bir ishni VBA dasturlash tilida qanday bajarishni bilmasak, undagi makrosni yozib olib natijadagi kodni bilib olishimiz mumkin bo'ladi.

Makrosni yozish uchun **"Запись макроса"** (Makros yozish) tugmasi tanlanadi va quyidagi oyna namoyon bo'ladi. Ushbu oynada **"Имя макроса"** qatoriga yangi makrosning nomi beriladi. Masalan **"VaraqniBerkit"** deb nom berish mumkin. **"Сочетание клавиш"** qatorida yangi makrosni saqlanish joyi belgilanadi. Agar shu qatorda **"Это книга"** nomi qoldirilsa, makros shu fayl ichida saqlanadi. Faylda o'zingizni makroslaringizni saqlash imkoniyati mavjud. Yuqoridagi oynani **"Описание"** bo'limiga esa yaratayotgan makros nima ish qilishini yozib qo'yish kerak bo'ladi. Bizning misolimizda **"Varaqni yopadi"** deb yozib qo'yish mumkin [<https://aim.uz/referaty/58-informatika/>].

Makros yozishdan avval bu tugmada **"Запись макроса"** (Makros yozish) yozuvi turgan edi. Demak, Excelda bajariladigan har qanday ishlar makrosga yozilishi bilan birga VBA tilidagi kod ko'rinishida ham yozib boriladi. Hujjatdagi birinchi varaqni berkitishni avtomatlashtirib qo'yish mumkin. Buning uchun **"List 1"** varog'ida sichqonchani o'ng tugmani bosib, **"Скрыть"** (Berkit) buyruqini tanlab makrosni yozib olishni to'xtatamiz va yuqoridagi **"Остановить запись"** (Yozish to'xtatish) tugmasini bosish orqali makros yozish jarayonini to'xtatamiz. Shundan so'ng berkitilib qo'yilgan **"List1"** varog'i yana joyiga qo'yiladi hamda sichqonchani o'ng tugmasini bosib

студентлерини ахборот компетентлигини раъажландирыў усыллары	
2.30. М.Н. Quvvatova, М. О'razboyeva Та'лим тизимида информатика фанини о'қитиш концепсиясини ва усулларини ишлаб чиқиш	186
2.31. Y.M. Aytimbetov, B.J. Abdijaliev Html ҳам css texnologiyalarinan paydalanip, elektron kitapxana jaratiw metodikasi	188
2.32. Y.M. Aytimbetov, A.P. Jumamuratov, N.R. Shukirillaev Saralaw algoritimlaerin úyretiwde zamanagóy programmalastiriw tili python 3.7 texnologiyasinan paydalaniw	189
2.33. L.J. Saxanova, K.R. Jienbaev Maǵlıwmatlar bazasın basqarıw sisteması access 2016 múmkinshiliklerinen paydalanip formaǵa baylanısqań kestelerdegi maǵlıwmatlardı shıǵarıw texnologiyası	190
2.34. L.J. Saxanova, S.M. Maxambetova Corel draw x7 programmasında web saytlarǵa bannerler jaratiw metodikasi	192
2.35. M.Alaminov, R.Auezova Ma'lumotlar uzatish qurilmalarining ishonchlılık ko'rsatkichlarini hisoblash	193
2.36. O.Q. Zaripov, G.S. Joldasova Ta'lim jarayonida Ms Excel dasturi imkoniyatlaridan foydalanish.....	195
2.37. O.Q. Zaripov, I.I. Mavlonberganova Ta'lim jarayonida dasturlash tillaridan foydalanish	196
2.38. О. Қ.Зарипов Педагогика олий таълим муассасаларида web-дизайн фаннинг долзарблиги ва таълимдаги ўрни	198
2.39. L.Raxmetova, K. Saytov Elektron dápter jaratiw metodikasi.....	199
2.40. Ҳ.А.Амриллаев Хорижий тиллар йўналишидаги олий таълим муассасаларида хорижий тилларни ўқитишда ахборот технологияларининг ўрни	200
2.41. И.А.Юлдошев, Д.Э.Саидова, И.Д.Раззоқов Таълим жараёнида педагогик диагностика дастурий воситалар таҳлили	203
2.42. С.Қ.Абсобиров, А.Т.Холиқов Ўқувчи ва педагогнинг ўзаро фаолиятини амалга оширишда мобил ва интернет технологиялардан фойдаланиш	205
2.43. J. Urazimbetov, M. Avezov, U. Madaminov Dasturlash tillarining imkoniyatlaridan foydalanib kompyuter grafikasi va informatika fanlarini o'qitish	208
2.44. А. Қ.Қунназаров Информациаларды компьютер вирусларынан қорғаў усылы	209
2.45. А.Қунназаров, К.Кожанова Macromedia flash дастўрида тест яратиш усуллари	210
2.46. Б. Н. Тлегенов, С. Буркутбаева, Г. Наурызбаева Подходы к измерению информации	211
2.47. М. Х. Алламбергенова, Б. Н. Тлегенов Информатикадан муаммоли дарсларни ташкил этиш технологияси.....	214
2.48. G. Qaypnazarova, T. Qudenov Geometriya sabaqlarında geogebra interaktiv бағдарласын paydalanıw máseleleri.....	216